

IZAZOVI ZAJEDNIČKE AGRARNE POLITIKE EVROPSKE UNIJE U PERIODU POSLE 2020. GODINE

Đurić Katarina¹

Tomaš Simin Mirela²

Glavaš Trbić Danica³

Lukač Bulatović Mirjana⁴

Sažetak: Cilj rada je istražiti pravce promena Zajedničke agrarne politike Evropske unije za period od 2021. do 2027. godine. Za Republiku Srbiju, kao zemlju kandidata za članstvo, značajno je praćenje promena koje se dešavaju unutar evropske poljoprivredne politike. Analizom dostupne literature i regulativa Evropske komisije, autori sagledavaju suštinu reformi Zajedničke agrarne politike (ZAP) u predstojećem sedmogodišnjem periodu, sa posebnim osvrtom na cijeve, planirani finansijski okvir, „ozelenjavanje“ ZAP, način implementacije mera i segment politike ruralnog razvoja. Insistiranje na ekološki održivom razvoju poljoprivrede, uz veće institucionalne nadležnosti zemalja članica su

¹ Univerzitet Novi Sad, Poljoprivredni fakultet, Trg Dositeja Obradovića 8, 21 000 Novi Sad, e-mail: katarina.djuric@polj.uns.ac.rs

² Univerzitet Novi Sad, Poljoprivredni fakultet, Trg Dositeja Obradovića 8, 21 000 Novi Sad, e-mail: mirela.tomas@polj.edu.rs

³ Univerzitet Novi Sad, Poljoprivredni fakultet, Trg Dositeja Obradovića 8, 21 000 Novi Sad, e-mail: danicagt@polj.uns.ac.rs

⁴ Univerzitet Novi Sad, Poljoprivredni fakultet, Trg Dositeja Obradovića 8, 21 000 Novi Sad, e-mail: lmirjana@polj.uns.ac.rs

ključne ideje kojima će se Zajednička agrarna politika voditi u predstojećem programskom periodu.

Ključne reči: CAP / EU / održivi razvoj / ruralni razvoj / ozelenjavanje.

UVOD

Zajednička agrarna politika (ZAP), kao krovni institucionalni okvir, svojom fizionomijom usmerava pravac i dinamiku razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Evropske unije. Ova sektorska politika ostvaruje značajan uticaj na održivost poljoprivrednih gazdinstava, zaštitu potrošača, socijalne i klimatske dimenzije ruralnih područja (Ivanov, 2017). Različiti unutrašnji i spoljni faktori usloveli su brojne reforme CAP tokom šest decenija njenog postojanja (Isoni, 2015; Alons, 2017; Bailey i sar., 2016; Moehler, 2008).

Povećavanje broja zemalja članica vremenom je dovelo do sve izraženije heterogenosti agrarne strukture i agrarnih resursa Unije, pa je i Zajednička poljoprivredna politika morala biti prilagođena promenama. Sa druge strane, različiti spoljni faktori uticali su na potrebe izmene prioritetnih ciljeva i mehanizama podrške agrarnom sektoru. Jedan od najznačajnijih eksternih faktora koji uslovljava reformisanje ZAP su pregovori u okviru Svetske trgovinske organizacije (STO) koji se vode u cilju liberalizacije tržišta agrarnih proizvoda. Potreba smanjivanja stepena agrarnog protekcionizma, koja je proklamovana od strane STO, konstantno je pred Evropsku uniju stavljala zahtev za redukcijom određenih vidova podrške poljoprivredi, a pre svega obima i iznosa izvoznih subvencija (Gechev, 2017).

Najnoviji izazovi, koji stoje pred svetskom poljoprivredom, a samim tim i poljoprivredom Evropske unije, su sve izraženiji negativni efekti klimatskih promena. Razumevanje načina na koji će klimatske promene uticati na svetsko tržište hrane smatra se presudnim uslovom za rešavanje budućih izazova u oblasti prehrambene bezbednosti (Blanco i sar, 2017). U skladu sa tim, ZAP poslednjih decenija menja svoje prioritete u nastojanju da u što većoj meri obezbedi poštovanje principa održivog razvoja i smanji negativne efekte poljoprivrede na životnu sredinu.

CILJEVI I FINANSIRANJE ZAP U PERIODU OD 2021. DO 2027. GODINE

Za programski period od 2021. do 2027. godine definisani su sledeći ciljevi Zajedničke agrarne politike (EC, 2018):

- 1) obezbeđivanje održivog dohotka poljoprivrednih gazdinstava i sigurnog snabdevanja hranom;
- 2) obezbeđivanje veće tržišne orijentacije proizvođača i rasta konkurentnosti zasnovanog na istraživanju, novim tehnologijama i digitalizaciji;
- 3) unapređenje položaja poljoprivrednih proizvođača u prehrambenom lancu;
- 4) ostvarivanje doprinosa ublažavanju i prilagođavanju klimatskim promenama, kao i održivoj energiji;
- 5) obezbeđivanje podsticaja održivom razvoju na osnovu efikasnog upravljanja prirodnim resursima kao što su zemljište, voda i vazduh;
- 6) ostvarivanje doprinosa zaštiti biodiverziteta na osnovu očuvanja ekosistema i zaštite staništa i pejzaža;
- 7) motivisanje mladih poljoprivrednika i obezbeđivanje uslova za poslovanje u ruralnim područjima;
- 8) promovisanje zapošljavanja, rasta, socijalne inkluzije i lokalnog razvoja ruralnih područja, uključujući bioekonomiju i održivo šumarstvo;
- 9) odgovaranje na zahteve društva za zdravstveno bezbedom hranom i pružanje punog doprinosa dobrobiti domaćih životinja.

Predlog Evropske komisije ide u pravcu minimalnih izmena u domenu mera i instrumenata ZAP u predstojećem programskom periodu. Ključne promene odnosiće se na način sprovođenja agrarne politike. U tom kontekstu, plan je da se zemljama članicama obezbede veće nadležnosti u upravljanju agrarnom politikom, kako bi sprovedene mere bile što efikasnije (Wieliczko, 2019). Naime, iako se ciljevi i mere u okviru ZAP definišu na nivou Unije, zemlje članice imaju veću slobodu da, shodno svojim specifičnim razvojnim potrebama, odrede nacionalne prioritete i prilagode mere (Lovec i sar, 2020).

Tabela 1. *Specifični ciljevi ZAP posle 2020. godine*

Izvor finansiranja mera ZAP	Ekonomске mere	Ekološke mere	Socijalne mere
	(1-9) stepen prioritetnosti		
Stub 1 (EU fondovi)	(1) Održivi dohodak gazdinstava i sigurno snabdevanje hranom	(4) Ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promenama	(7) Smena generacija i obezbeđivanje povoljnih uslova poslovanja
Stub 2 (kofinansiranje)	(2) Tržišna orijentisanost, konkurentnost	(5) Održivo upravljanje prirodnim resursima (zemljište, voda, vazduh)	(8) Zaposlenost, rast, inkluzija u ruralnim sredinama i održivo šumarstvo
Stub 3 (naglašena uloga zemalja članica)	(3) Položaj poljoprivrednika u prehrambenom lancu	(6) Biodiverzitet, ekosistem i očuvanje pejzaža	(9) Proizvodnja zdravstveno bezbedne hrane i dobrobit domaćih životinja
Horizontalne mere	Znanje i informacije		

Izvor: Lovec i sar., 2020.

Specifični ciljevi u poljoprivredi Evropske unije u periodu posle 2020. godine mogu se realizovati primenom tri grupe mera: ekonomskih, ekoloških i socijalnih (EC, 2018). U zavisnosti od stepena prioriteta i oblasti delovanja, mere će se finansirati iz fondova Evropske unije, ali i budžeta zemalja članica. Ekonomska održivost poljoprivrednih gazdinstava, prilagođavanje poljoprivrede klimatskim promenama i obezbeđenje smene generacija poljoprivrednika su ciljevi čije će ostvarivanje u predstojećem programskom periodu zavisiti isključivo od mera koje se finansiraju iz EU fondova. Rast konkurentnosti agrarnog sektora, održivo upravljanje prirodnim resursima i zaposlenost, prema predlogu Evropske komisije, biće predmet kofinansiranja između Unije i njenih članica. Pored toga, mere koje se odnose na proizvodnju zdravstveno bezbedne hrane, dobrobit domaćih životinja ili očuvanje biodiveziteta, biće najvećim delom finansirane iz nacionalnih budžeta.

Evropska unija prepoznaje značaj poljoprivrede kao privredne delatnosti koja obezbeđuje prehrambenu sigurnost, ali ima i najveći uticaj na životnu sredinu i biodiverzitet (Rossi, 2018). Strateški značaj poljoprivrede opredeljuje Evropsku uniju da finansijski podrži agrarni sektor kroz dva fonda: EAGF⁵ i EARDF⁶. Prema regulativi Evropske komisije (EC,2013) određena su pravila trošenja zajedničkih sredstava iz fonda za poljoprivredu i fonda za ruralni razvoj.

Predlog Evropske komisije za period od 2021. do 2027. godine, koji se odnosi na finansijski okvir ZAP je taj da se za navedeni period izvoji 365 milijardi eura za mere agrarne politike. Oko 80% tih sredstava biće usmereno na direktnu podršku poljoprivrednicima i tržišne mere i biće realizovano preko Evropskog fonda za garantovanje u poljoprivredi (EAGF). Ostali deo od 20% sredstava biće usmeren na podršku ruralnom razvoju kroz odgovarajući fond (EAFRD).

Tabela 2. Raspored budžetske podrške poljoprivredi u EU za period 2021 – 2027. godine

Alokacija ZAP podrške	Iznos podrške (u milionima eura)	Udeo u ukupnim sredstvima (u %)	Smanjenje obima podrške (u %) EU27 2014-2020/EU27 2021-2027
Agrarna politika – ukupno	365.006	100	-15
Prvi stub ZAP – fond EAGF	286.195	80	-11
Drugi stub ZAP – fond EAFRD	78.811	20	-28

Izvor: EPRS analysis of Commission proposal for the 2021-2027 MFF, 2018.

U odnosu na prethodni programski period, od 2014. do 2020. godine, ukupna sredstva podrške poljoprivredi smanjuju se za 15% (EC, 2018). Pri tome, posmatrajući na nivou EU 27, sredstva namenjena direktnoj

⁵ European Agricultural Guarantee Fund

⁶ European Agricultural Fund for Rural Development

podrški smanjena su u odnosu na prethodni programski period za 11%, dok su sredstva za finansiranje mera ruralnog razvoja smanjena za čak 28% (Wieliczko, 2019). I pored toga, ZAP ostaje druga po redu zajednička politika EU, kada je u pitanju obim njenog finansiranja. Ipak, prvi put u svojoj istoriji, Zajednička agrarna politika smanjila je svoje učešće u ukupnom EU budžetu na ispod 30%.

Osnovni cilj u novom programskom periodu je da se pojednostavi sistem upravljanja finansijama ZAP. Evropska komisija predlaže da se u periodu od 2021. do 2027. godine zadrže dva fonda, jedan za poljoprivredu i jedan za ruralni razvoj, kao i da se na nivou država članica zadrži isti institucionalni sistem, odnosno jedinstvena nacionalna agencija za agrarna plaćanja. Izmena bi se ogledala u tome da se na nacionalnom nivou, u okviru resornog ministarstva, formira posebno telo koje će vršiti nadzor nad radom agencije i finansijskim tokovima iz fondova za poljoprivredu i ruralni razvoj. Kontrola ispunjavanja finansijskog plana na godišnjem nivou trebalo bi da bude fokusirana na usaglašenost rashoda i prihoda, kao i stepen usklađenosti trošenja sredstava sa strateškim ciljevima ZAP. Ove izmene odnosile bi se na oba stuba ZAP, odnosno na direktnu podršku poljoprivredi i mere ruralnog razvoja.

OZELENJAVANJE ZAP KAO IZAZOV ZA REFORMU

Zajednička agrarna politika predstavlja ključni mehanizam za finansiranje mera zaštite životne sredine u oblasti poljoprivrede i šumarstva u zemljama Evropske unije (Matthews, 2018). Međutim, sumirajući efekte ZAP u prethodnom programskom periodu, ocenjuje se da nije učinjeno dovoljno kako bi se sprečilo narušavanje biodiverziteta, kvaliteta vode, zemljišta i vazduha (IPCC, 2019). Uprkos naporima da se u periodu do 2020. godine ostvari značajnije „ozelenjavanje“ Zajedničke agrarne politike EU zemalja, efekti ostvareni u domenu zaštite životne sredine nisu zadovoljavajući. Reforme su donele poboljšanja u načinu kreiranja mera vezanih za zaštitu životne sredine, ali nisu značajnije uticale na smanjenje negativnih efekata poljoprivrede na prirodne resurse i okolinu (Alons, 2017). Upravo zbog toga, nova rešenja su više nego neophodna za period od 2021. do 2027. godine, kako bi se obezbedila dugoročna proizvodnja hrane za potrebe evropskog stanovništva i za izvoz.

Reforma CAP koja je lansirana 2013. godine napravila je radikalni pomak u odnosu na poljoprivrednu politiku iz prethodnog perioda. Najznačajnija promena, u pravcu „ozelenjavanja“ ZAP, desila se u okviru njenog prvog stuba, odnosno direktne podrške poljoprivredi. Zaokret ka ostvarivanju ciljeva ekološki održivog razvoja bilo je uvođenje Zelenih subvencija, koje su činile čak 30% od ukupne direktne podrške poljoprivrednim proizvođačima (Scown i sar., 2020). Takođe, izvesne promene u strukturi subvencija ostvarene su i u drugom stubu, odnosno merama ruralnog razvoja.

Međutim, po isteku ovog programskog perioda, mogu se uočiti određena ograničenja vezana za doprinos ZAP očuvanju životne sredine (EC, 2019):

- mogućnost da se države članice samostalno opredele za način definisanja i primene određenih mera ZAP, često nije vodila unapređenju zaštite životne sredine, već više održavanju trenutnog stanja prirodnih resursa;
- kao pozitivno ocenjuje se postojanje dela agrarnog budžeta koji je usmeren na očuvanje životne sredine. Međutim, kao prepreka većem zalaganju država članica, navodi se nedostatak veze sa konkretnim ekološkim ciljevima;
- iako su nove mere ZAP u ovom periodu dale doprinos očuvanju životne sredine, nije ostvaren značajniji uticaj na prihode poljoprivrednika smanjivanjem regionalnih razlika u stepenu razvijenosti poljoprivrede i ruralnih područja.

Predlog Evropske komisije za predstojeći programski period, kada je u pitanju poljoprivredna politika nosi glavnu poruku – snažniji doprinos mera ZAP očuvanju životne sredine. Aktuelne instrumente ZAP u oblasti zaštite životne sredine neophodno je reformisati kako bi se na efikasniji način odgovorilo zahtevima ekološke održivosti, kao i međunarodnim obavezama (Grethe i sar., 2018). Fundamentalna promena koja bi trebalo da usledi odnosi se na sam pristup raspodele podrške u okviru prvog i drugog stuba Zajedničke agrarne politike. Kao najveći izazov za realizaciju ove ambiciozne ideje postavlja se pitanje mogućnosti da se osmisli takav set mera koji će omogućiti „pomirenje“ ciljeva Unije sa ciljevima svake njene članice (Hart and Bas- Defosse, 2018). Naime, ostavljanje prostora članicama da samostalno upravljaju merama agrarne politike u praksi bi moglo da dovede do toga da ciljevi zaštite

životne sredine budu stavljeni u drugi plan u slučaju pojedinih zemalja čiji je agrarni sektor opterećen drugom vrstom problema.

DRUGI STUB ZAP – POLITIKA RURALNOG RAZVOJA

Kao drugi stub Zajedničke agrarne politike, politika ruralnog razvoja Evropske unije osmišljena je tako da podrži razvoj ruralnih područja posmatrano sa ekonomskog, ekološkog i socijalnog, odnosno društvenog aspekta (Dax, 2015.). Ruralna područja obuhvataju 91% teritorije Evropske unije (EU28), 56% populacije, učestvuju sa 15% u stvaranju bruto dodate vrednosti i 13% u ukupnoj zaposlenosti (Siudek i Czarnecki, 2016).

Politika ruralnog razvoja uvedena je kao drugi stub Zajedničke agrarne politike u okviru reforme Agenda 2000. Mere ovog stuba kofinansiraju se iz Evropskog fonda za ruralni razvoj (EARDF) i nacionalnih, odnosno regionalnih fondova zemalja članica (Negre, 2020). Osnovna namena Evropskog fonda za ruralni razvoj je da doprinese uspehu implementacije strategije Evropa 2020 koja promovise održivi razvoj ruralnih područja kroz ekonomski rast i zapošljavanje. Održivi društveno-ekonomski razvoj ruralnih regiona poima se kao jedan od osnovnih uslova za uspostavljanje dugoročne stabilnosti i efikasne upotrebe resursa (Dudek i Wrzochalska, 2017). S tim u vezi, Evropska komisija je definisala tri prioriteta politike ruralnog razvoja (EC, 2018):

- (1) podsticanje rasta konkurentnosti
- (2) održivo upravljanje prirodnim resursima i aktivnosti na sprečavanju klimatskih promena
- (3) ostvarivanje balansirano teritorijalnog razvoja ruralne ekonomije i ruralnih zajednica kroz kreiranje uslova za zapošljavanje.

Ostvarivanje navedena tri prioritetna cilja trebalo bi da bude realizovano kroz sledeće aktivnosti (EC, 2018):

- (1) podsticanje transfera znanja u oblasti poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja;
- (2) poboljšanje konkurentnosti svih tipova poljoprivredne proizvodnje i obezbeđenje održivosti poljoprivrednih gazdinstava;

- (3) promovisanje udruživanja i organizovanja svih učesnika u prehrambenom lancu i primena sistema za upravljanje rizikom u poljoprivredi;
- (4) obnavljanje, očuvanje i unapređenje ekosistema koji zavise od poljoprivrede i šumarstva;
- (5) promovisanje efikasnosti resursa i prelazak na sistem poljoprivrede, šumarstva i prehrambene industrije sa niskim sadržajem ugljenika i što manjim negativnim efektima u domenu klimatskih promena;
- (6) promovisanje socijalne inkluzije, smanjenje siromaštva i ekonomskog razvoja u ruralnim područjima.

Politika ruralnog razvoja realizuje se implementacijom ruralnih razvojnih programa koji su kreirani u okviru svake države članice Evropske unije. Ovi višegodišnji programi baziraju se na pojedinačnim razvojnim strategijama kojima se teži da se otklone lokalna i regionalna ograničenja razvoju ruralnih područja. Međutim, bez obzira na mogućnost da svaka država definiše svoju razvojnu strategiju, neophodno je da se poštuje šest prioriteta definisanih na nivou Unije. Ruralni razvojni programi se baziraju na kombinaciji mera koje su „ponuđene“ u okviru Regulative EU za ruralni razvoj (EU No. 1305/2013) i kofinansiranju u okviru Evropskog fonda za ruralni razvoj (EARDF).

U junu 2018. godine, Evropska komisija iznela je predlog mera i mehanizama Zajedničke agrarne politike koji bi trebalo da stupe na snagu posle 2020. godine. U okviru tog predloga definisani su i ključni okviri u kojima će se definisati mere drugog stuba poljoprivredne politike, odnosno mere ruralnog razvoja. Ostvarivanje ruralnog razvoja trebalo bi da se bazira na sledećim odrednicama (EC, 2018a):

- pružanje podrške mladim poljoprivrednicima za uključivanje u agrarni proizvodni sistem, kako na osnovu mentorskog rada sa starijim poljoprivrednicima, tako i kroz aktivniju ulogu poljoprivrednog savetodavnog sistema;
- ohrabrivanje zemalja članica da na nacionalnom nivou budu samostalnije u pronalaženju odgovarajućih rešenja u oblasti oporezivanja i sistema nasleđivanja zemljišta, kako bi mladi

poljoprivrednici na lakši način postajali vlasnici zemljišta i gazdinstava;

- doprinosti proizvodnji zdravstveno bezbedne hrane visokog kvaliteta, kroz subvencionsanje samo onih poljoprivrednika koji se striktno pridržavaju pravila očuvanja prirodnih resursa i kontrolisane upotrebe agrohemičija.

Kao što se iz navedenih odrednica može videti, Evropska unija u predstojećem programskom periodu, od 2021. do 2027. godine, u fokus politike ruralnog razvoja stavlja upravo ruralnu populaciju, naročito mlade poljoprivrednike (Adamowicz i Szepeluk, 2016). Ta socijalna dimenzija ruralnog razvoja trebalo bi da ostvari pozitivan efekat u smislu poboljšanja starosne i obrazovne strukture poljoprivrednog stanovništva, smenu generacija u poljoprivredi i da spreči dalji odliv mlade i radno aktivne populacije u gradove. Kao i kada su u pitanju mere prvog stuba Zajedničke agrarne politike, i u okviru politike ruralnog razvoja Evropske unije planira se pružanje većeg stepena autonomije svakoj zemlji članici da u skladu sa sopstvenim nacionalnim i regionalnim specifičnostima, kreira i realizuje razvojne programe.

ZAKLJUČAK

Novi programski period, koji počinje 2021. a završava se 2027. godine, stavlja pred Zajedničku agrarnu politiku Evropske unije brojne izazove. U uslovima smanjenog bužeta za 15% u odnosu na prethodni programski period, poljoprivredna politika će pokušati da svojim mehanizmima i merama obezbedi ekonomsku održivost poljoprivrednih gazdinstava, uz istovremeno ostvarivanje ekološki i demografski održivog razvoja ruralnih područja. Novi model za njenu implementaciju ima zadatak da uspostavi ravnotežu između ostvarivanja nacionalnih ciljeva i ciljeva Unije. U takvim uslovima, ZAP mora biti fleksibilna, ali u isto vreme i rigidna. Ključno pitanje koje se postavlja je da li su zemlje članice i Evropska komisija spremne na saradnju kako bi se zajednički suočile sa problemima vezanim za zaštitu životne sredine, čiji je jedan od najvećih zagađivača upravo agrarni sektor.

Smanjivanje sredstava namenjenih poljoprivrednom sektoru, koje je planirano za predstojeći programski period, može se negativno odraziti

na evropsku poljoprivredu na više načina. Pre svega, usled manje finansijske podrške ne može se očekivati povećanje konkurentnosti proizvođača, kako na tržištu Unije, tako i na međunarodnom planu. Osim toga, postavlja se pitanje koliko će evropski poljoprivrednici, uz redukciju mera podrške, biti motivisani za ostvarivanje postavljenih ciljeva ZAP-a vezanih za očuvanje prirodnih resursa i biodiverziteta.

ZAHVALNICA

Sredstva za realizaciju istraživanja obezbeđena su od strane Ministarstva za prosvetu, nauku i tehnološki razvoj Republike Srbije (ugovor 451-03-68/2020-14/ 200117)

LITERATURA

1. Adamowicz, M, Szepeluk, A. (2016). Support to young farmers as a part of agricultural policy of the European Union, *Problems of Agricultural Economics*, No. 3(348), 2016,106-127.
2. Alons, G. (2017). Environmental policy integration in the EUs common agricultural policy: greening or greenwashing? *Journal of European Public Policy*, Vol. 24, Issue11, 1604-1622.
3. Bailey, A, Lang, T., Schoen, V. (2016). Does the CAP still fit? Food Research Collaboration
4. Blanco, M, Ramos, F., Von Doorslaer, B., Martinez, P., Fumagalli, D., Ceglar, et al. (2017). Climate change impact on EU agriculture: A regionalized perspective taking into account market - driven adjustment, *Agricultural System*, No. 156 (2017), 52-66.
5. Campeanu, V. (2018). Towards a Post - 2020 Rural Development Policy in the EU, *Global Economic Observer*, No.1, Vol. 6/2018, 17-24.
6. Dax, T. (2015). The evolution of European Rural Policy. In: Andrew K. Copus and Philomena de Lima (ed.), *Territorial Cohesion in Rural Europe: the relation turn in rural development*, Regional Studies Association, The global forum for city and regional research, development and policy, Florence Production LTD, Stoodleigh, Devon, UK.

7. Dudek, M, Wrzochalska, A. (2017). Making Development More Sustainable? The EU Cohesion Policy and Socio-Economic Growth of Rural Regions in Poland, *European Journal of Sustainable Development*, 6(3), p.189.
8. European Commission (2013). Regulation No 1306/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 17 December 2013 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy and repealing Council Regulations (EEC) No 352/78, (EC) No 165/94, (EC) No 2799/98, (EC) No 814/2000, (EC) No 1290/2005 and (EC) No 485/2008
9. European Commission (2018). *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulations (EU) No 1308/2013 establishing a common organisation of the markets in agricultural products, (EU) No 1151/2012 on quality schemes for agricultural products and foodstuffs, (EU) No 251/2014 on the definition, description, presentation, labelling and the protection of geographical indications of aromatised wine products, (EU) No 228/2013 laying down specific measures for agriculture in the outermost regions of the Union and (EU) No 229/2013 laying down specific measures for agriculture in favour of the smaller Aegean islands*, COM(2018)394.
10. European Commission (2018a). *Modernising and Simplifying the CAP – Socio-Economic challenges facing agriculture and rural area*. Brussel.
11. European Commission (2019). *Evaluation of the impact of the CAP on habitats, landscapes, biodiversity*. Final Report.
12. European Court of Auditors (2018). *Future of the CAP*. European Court of Auditors, Brussels
13. Garrone, M., Emmers, D., Olper, A., Swinnen, J. (2019). Jobs and agricultural policy: Impact of the common agricultural policy on EU agricultural employment, *Food Policy*, Vol. 87.
14. Gechev, V. (2017). The Doha round negotiations and EUs Common Agriculture Policy. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2921185> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2921185>
15. Grethe H., Arens-Azevedo U., Balmann A., Biesalski HK., Birner R., Bokelmann Wet al. (2018): For an EU Common Agricultural Policy serving the public good after 2020: Fundamental questions and

- recommendations, *Berichte über Landwirtschaft*, Special issue 225, 2018
16. Hart, K. And Bas-Defossez, F. (2018). CAP 2021-2027: *Proposal for increasing its environmental and climate ambition*, report for NABU by IEEP.
 17. IPCC (2019). *Climate Change and Land*. An IPCC Special Report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems. Summary for Policymakers,
 18. Isoni A. (2015). The Common Agriculture Policy (CAP): Achievements and Future Prospects. In: Monteduro M., Buongiorno P., Di Benedetto S., Isoni A. (ed.) *Law and Agroecology*, Springer, Berlin, Heidelberg.
 19. Ivanov, D. (2017). Future development of common agriculture policy after 2020, *Trakia Journal of Sciences*, Vol. 15, Suppl. 1, 158-162.
 20. Lovec, M., Šumrada, T., Erjavec, E. (2020). New CAP Delivering Model, Old Issues, *Intereconomics*, 2020(2), 112-119.
 21. Matthews, A. (2018). The CAP in the 2021–2027 MFF Negotiations. *Intereconomics*, 53, 306–311.
 22. Moehler, R. (2008). The internal and external forces driving CAP reforms. In: Swinnen, J.F.M. (ed.) *The political economy of the Fischler reforms of the common agricultural policy*, Centre for European Policy Studies, Brussels, p. 76-82.
 23. Navaro, A., Lopez-Bao, J.V. (2019). EU agricultural policy still not green, *Nature Sustainability*, Vol. 2, p.990.
 24. Negre, F. (2020). Second pillar of the CAP: Rural Development Policy. European Parliament, Facts Sheets on the European Union – 2020, www.europarl.europa.eu/factsheets/en
 25. Rossi, R. (2018). *CAP horizontal regulation – financing, management and monitoring of the common agricultural policy for 2021 – 2027*. European Parliament, October 2018.
 26. Scown, M.W., Brady, M.V., Nicholas, K.A. (2020). Billions in misspent EU agricultural subsidies could support in sustainable development goals, *One Earth*, No. 3, 237-250.
 27. Siudek, T., Czarnecki, E. (2016). Assessment of the sustainability of rural development in the European Union member states, *Oeconomia*, 15(3) 2016, 101-113.

28. Wieliczko, B. (2019). Planned Shape of the CAP 2021 – 2027 versus Globalisation and Integration Process, *Problems of World Agriculture*, 19(2), 224 – 232.

CHALLENGES OF THE COMMON AGRICULTURAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION IN THE PERIOD AFTER 2020

Đurić Katarina

Tomaš Simin Mirela

Glavaš Trbić Danica

Lukač Bulatović Mirjana

Abstract: *The aim of this paper is to investigate the directions of changes in the Common Agricultural Policy of the European Union for the period from 2021 to 2027. For the Republic of Serbia, as a candidate country for membership, it is important to monitor the changes that are taking place within the European agricultural policy. Analyzing the available literature and regulations of the European Commission, the authors look at the essence of the Common Agricultural Policy reforms in the upcoming seven-year period, with special reference to the aims, planned financial framework, "greening" of the CAP, as well as implementation of measures in rural development policy segment. Insisting on ecologically sustainable development of agriculture, along with greater institutional authority of the member states, are the key ideas that will guide the Common Agricultural Policy in the upcoming period.*

Key words: *CAP / EU / sustainable development / rural development / greening*